

Збаразька централізована бібліотечна система
Методично – бібліографічний відділ

Серія:
«А чи знаєте Ви?»

Українці - нобелівські лауреати

Експрес - інформація

Збараж, – 2011 р.

ББК 91.9
У 45

Лауреатами Нобелівських премій у різні роки стали шість вихідців з України. Хоча, на превеликий жаль, всесвітнє визнання прийшло до них під прапорами інших держав. Пов'язані з Україною факти з нобелівської хроніки, за якою можна вивчати злети людської думки за останнє сторіччя, мало кому відомі, тому інформація про них заслуговує на особливу увагу.

Підготувала:

Тамара Кульпа, завідувача методично –
бібліографічного відділу ЦБС.

Комп'ютерний набір:

Г. Ігнатська.

Відповідальна за випуск:

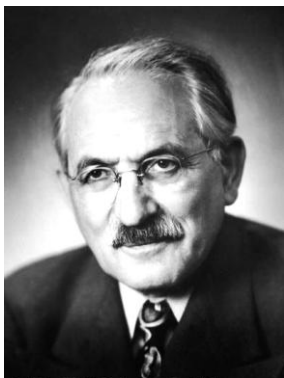
О.Бойко, директор ЦБС.

«...Ембріолог, бактеріолог і імунолог **Ілля Ілліч Мечников** народився в Україні в селі Іванівці, що неподалік від Харкова. Батьки всіляко сприяли тому, щоб Ілля – останній з п'яти дітей і четвертий у сім'ї син – обрав кар'єру вченого.

Більше сорока років життя, перш ніж прийняти запрошення Луї Пастера і переїхати до Парижа, нобелівський лауреат 1908 року Ілля Мечников пов'язав з Україною. Очолюючи Одеський бактеріологічний інститут, він вивчав дію фагоцитів собаки, кролика і мавпи на мікроби, що викликають бешихове запалення і поворотний тиф. Його співробітники працювали також над вакцинами проти холери курей і сибірської виразки овець. В Одесі найбільший після Дарвіна дослідник», як його називали за життя, відкрив теорію фагоцитозу, за яку йому і присудили Нобелівську премію.

Під час зустрічі з Луї Пастером у Парижі великий французький учений запропонував Мечникову очолити нову лабораторію в Пастерівському інституті. Ілля Мечников працював там протягом наступних 28 років, продовжуючи досліджувати фагоцити.

...Американський мікробіолог **Зельман Абрахам Ваксман** народився в невеликому українському місті Прилуки. За законами царської Росії, він як єврей мав обмежену можливість одержати гарну освіту, але його мати запросила репетиторів, після занять з якими його було прийнято в Одеську гімназію. Його батько, грамотно застосовуючи науковий підхід, господарював на орендованих землях. Саме від нього допитливий син-гімназист успадкував інтерес до системного вивчення ґрунтів. Це захоплення і

визначить згодом його майбутнє.

Через рік після смерті матері, у 1910 році. Зельман захистив диплом. Мріючи одержати університетську освіту, емігрував у США, зібравши достатню суму для поїздки.

У 1932 р. Американська національна асоціація по боротьбі з туберкульозом звернулася до Ваксмана з проханням вивчити процес руйнування палички туберкульозу в ґрунті. У 1940 р. дослідницька група виділила актиноміцин, що виявився високотоксичним антибіотиком. За два роки учені відкрили стрептоміцин – антибіотик, дуже ефективний щодо збудника туберкульозу.

У 1952 р. Ваксмана було удостоєно Нобелівської премії з фізіології і медицини «за відкриття стрептоміцину, першого антибіотика, ефективного при лікуванні туберкульозу». У промові під час вручення премії Арвід Волґрен з Каролінського інституту зауважив – «На відміну від відкриття пеніциліну професором Александером Флемінгом, що було значною мірою обумовлено випадком, одержання стрептоміцину стало результатом тривалої систематичної і невтомної праці великої групи вчених». Зазначивши, що стрептоміцин врятував уже тисячі людських життів, Волґрен назвав Ваксмана – «одним з найбільших благодійників людства».

...Ізраїльський письменник **Агнон** (**Шмуель Йосеф Халеві Чачкес**), видатний письменник землі обітваної, народився у маленькому містечку Бучач, що на Галичині. Талановиті добутки Шмуеля Йосефа Агнона увібрали усі фарби і звуки рідного Полісся, звичаї, обряди, характери галицьких містечок початку ХХ століття. У Львові, Бучачі,

Коломиї, Тернополі він опублікував майже сім десятків ранніх творів.

Ознайомившись з творчістю Агнона, впливовий американський критик Едмунд Уїлсон наприкінці 50-х років

офіційно запропонував кандидатуру письменника як претендента на Нобелівську премію з літератури. Щоправда, лише в 1966 р. Агنون став лауреатом цієї премії, що була присуджена йому за «глибоко оригінальне мистецтво оповідання, навіяне єврейськими народними мотивами».

...Американський учений **Саймон Сміт Кузнец** народився в Харкові. Майбутній нобелівський лауреат з економіки залишився Кузнецом, хоча його батько в США змінив прізвище на звичніше для американців Сміт. На батьківщині Саймон (тоді ще Семен) закінчив реальне училище, вивчав економічні дисципліни в місцевому університеті, а вже в радянські часи опублікував свою першу наукову статтю. Лише в 1922 р. Саймон і його молодший брат Соломон змогли приїхати до батька в Нью-Йорк. Там він і одержав ступінь магістра економіки – у Колумбійському університеті. Нобелівську премію з економіки було присуджено йому в 1971 р. «за емпірично обгрунтоване тлумачення економічного зростання, що привело до нового, глибшого розуміння як економічної і соціальної структури, так і процесу розвитку». Нобелівська премія стала підсумком його багаторічних масштабних досліджень щодо збільшення національного доходу, сучасного економічного зростання й економічних «циклів Кузнеця»...

... «Україна – обітована земля мого серця, - так в одному з листів зізнається професор Корнельського університету, що в США, **Роалд Хофман**, найбільший нині в Америці фахівець з органічної і квантової хімії. Американський хімік Роалд Хофман (при народженні Сафран), названий так в честь норвезького дослідника Роальда

Амундсена, - родом з галицького містечка Золочів. Під час Другої світової війни Сафрани, євреї за національністю, були інтерновані в гетто, а потім у трудовий табір. У 1943 р. Сафрану-старшому вдалося таємно забрати сина і дружину з табору, і до кінця війни вони переховувалися на горищі школи поблизу українського хутора. Пізніше вони переїхали в Краків, де хлопчик зміг відвідувати школу. Мати вийшла заміж за Пауля Хофмана, який усиновив хлопчика.

У 1981 р. уродженця Золочева Роалда Хофмана разом з Кеніті Фукуї було нагороджено Нобелівською премією з хімії «За розробку теорії перебігу хімічних реакцій, створену ними незалежно один від одного».

...У роки тієї страшної війни один із найталановитіших фізиків-експериментаторів сучасності **Жорж (Георгій) Шарпак**, виходець з Рівненщини, відклав до кращих часів свої лабораторні дослідження і взявся за зброю у французькому русі Опору. Нобелівською премією 1992 року відзначено внесок блискучого парижанина в теорію ядерної фізики і створення невтомним винахідником батагожильних, іскрових, пропорційних й інших камер, названих на честь винахідника «камерами Шарпака».

Література:

Шмуель Йосеф Агнон – лауреат Нобелівської премії [Текст]: літературно-краєзнавчий збірник / уклад. О. Ліскова, М. Хмурич; ред.. П. Бубній. – Т.: ОБМ, 1998. – 60 с.

Гром'як, Р. Від Бучача до Єрусалима, або Агнон, як проблема [Текст] / Р. Гром'як // Вільне життя. – 1998. – 17 лип.

Килимник, Ю. Україна – Батьківщина шістьох Нобелівських лауреатів [Текст] / Ю. Килимник // День. - 2003. - 12 груд.

Коваль, Г. У Бучачі, де жив Агнон [Текст] / Г. Коваль // Вільне життя. 2003. – 9 серп.

Тимочко, П. Геній родом із Бучача [Текст] / П. Тимочко // Свобода. – 1998. – 3 жовт.

115 років від дня народження Агнона Шмуеля Йосефа (17. 07. 1888 – 17. 02. 1970) – Єврейського письменника [Текст] // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2003 рік: бібліографічний список / уклад. М. Друневич; ред. Г. Моліцька. – Т.: Підручники і Посібники, 2003. – С. 48-50.

120 років від дня народження Шмуеля Йосефа Агнона (17. 07. 1888 – 17. 02. 1970) – Єврейського письменника, лауреата Нобелівської премії [Текст] // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2008 рік: бібліографічний покажчик/ уклад. М. Друневич; ред. Г. Жовтко. – Т.: Підручники і Посібники, 2008. – С. 83-86.